

# Advies van de informateurs aan de gemeenteraad van Gorinchem

Aan de gemeenteraad,

Woensdag 23 maart spraken wij met de negen fracties uit de Gorcumse gemeenteraad. Het doel van deze gesprekken was om uw raad te adviseren over de volgende stap in het formatieproces om te komen tot een stabiel en krachtig bestuur van de gemeente Gorinchem, op basis van de uitslag van de recente verkiezingen.

## Verantwoording

Op basis van de verkiezingsuitslag en het daarop volgende duidingsdebat hebben wij, informateurs, met iedere fractie gesproken. Voorafgaand aan dit gesprek stuurden wij de afgevaardigden van iedere fractie een brief, waarin een lijst met vragen was opgenomen. Deze vragen zijn met de afgevaardigden van iedere fractie besproken en hebben hun weerslag gevonden in een beknopt verslag van ieder gesprek. Dit verslag is aan u voorgelegd en door u - een enkele keer met een kleine wijziging of aanvulling - akkoord bevonden. Deze verslagen en de gesprekken vormen de basis voor dit advies.

## Bevindingen

In de eerste plaats constateren wij dat de gesprekken zonder uitzondering openhartig en constructief zijn verlopen. Wij hebben de stellige indruk ontvangen dat onze gesprekspartners de gesprekken open zijn ingegaan en geen blad voor de mond hebben genomen. Dit heeft erg geholpen om tot dit advies te komen.

In de tweede plaats hebben we geconstateerd dat er eensgezindheid tussen alle fracties bestaat op een aantal punten:

- Gorinchem verdient een stabiel, krachtig en vernieuwend bestuur
- De uitslag van de verkiezingen is leidend voor het proces van (in)formatie ('de kiezer heeft beslist')
- De bestuurscultuur kan en moet beter. Voorstellen tot acties die hiertoe bijdragen krijgen brede steun.

Hoewel de weg die uit deze punten volgt niet voor iedere fractie precies dezelfde is, hebben wij geconstateerd dat ook op dit punt belangrijke uitgangspunten worden gedeeld. Ofwel: er is een duidelijke rode draad aanwezig in hetgeen de fracties met ons gedeeld hebben.

U deelt de volgende uitgangspunten:

- u streeft naar een coalitie met een minder smalle basis dan het geval was in de afgelopen raadsperiode
- u streeft naar een minder scherpe verhouding tussen coalitie en oppositie
- u wilt op weg naar een opener bestuurscultuur met het gezicht naar de samenleving en u wilt dit streven borgen in concrete acties en activiteiten

Concreet betekent dit dat de (overgrote meerderheid van de) fracties inzetten op:

- een coalitie van 5 partijen
- een combinatie van een coalitieakkoord en een raadsagenda (de betekenis van deze zin wordt hieronder nader toegelicht)
- een zichtbare en tastbare investering ('actieplan') om de nieuwe bestuurscultuur te bevorderen, ondersteunen en borgen.

### Coalitieakkoord en raadsagenda

Hoewel de definities van wat onder deze begrippen verstaan wordt soms verschillend zijn, streeft u allen naar een vorm van raadsbreed (of raadsbreder) werken. U wilt minder gericht zijn op het uitvergroten en benadrukken van verschillen tussen oppositie en coalitie. Anders gezegd: u wilt als raad minder intern gericht zijn en u wilt de condities scheppen waardoor u zich meer op de samenleving kunt richten. U erkent de onderlinge verschillen, u ziet de waarde ervan, en u wilt ruimte voor het debat. Maar: u wilt dat dit debat gericht is op de inhoud, u wilt niet op de persoon spelen en u wilt dat de oppositie niet bij voorbaat het gevoel heeft dat hun inbreng nauwelijks of geen zin heeft.

Om dit na te streven voelt de overgrote meerderheid van u voor een combinatie van een coalitieakkoord én raadsbreed werken. U geeft hier verschillende woorden aan: de een spreekt van een raadsparagraaf in het coalitieakkoord, de tweede heeft het over raadsbrede thema-akkoorden en de derde spreekt over een raadsprogramma.

Om niet te verzanden in een discussie over de naamgeving, spreken wij in dit advies van een coalitieakkoord en een raadsagenda. Het idee is dat beide in samenhang wordt ontwikkeld en samen aan de basis staan voor het raadswerk in de komende periode. In het coalitieakkoord wordt tussen de coalitiepartners afspraken gemaakt over een aantal heikele kwesties. Voorbeelden van dergelijke kwesties zijn De Nieuwe Doelen en de energietransitie (inclusief windmolens). Er leeft een breed gedragen gevoel dat op (onder meer) deze punten de nieuwe raad knopen moet doorhakken.

De raadsagenda kan bestaan uit thema's die in uw aller ogen urgentie hebben. Het is niet de bedoeling dat in een raadsagenda deze thema's worden 'dichtgetimmerd', aangezien uw fracties eraan hechten hun eigen visie in het debat in te kunnen brengen. Tegelijk werkt de raadsagenda wel agenderend: u wilt dat deze thema's door de raad worden opgepakt. Veel genoemd zijn bijvoorbeeld het onderwerp 'wonen', maar ook het sociaal domein, armoedebestrijding (energiearmoede) zijn hier voorbeelden van. Een dergelijke raadsagenda kan deels afgeleid worden van reeds door uw raad vastgestelde visies en uitvoeringsplannen. In een raadsagenda is ook ruimte voor procesafspraken: hoe wilt u partners en de bevolking

betrekken bij deze thema's. De afspraken die u maakt over acties ten behoeve van de nieuwe bestuurscultuur (het actieplan), kunnen in deze raadsagenda worden opgenomen.

### Coalitie

Uit onze gesprekken blijkt dat zowel voormalige oppositie- en coalitiepartijen van mening zijn dat een '13-12' coalitie niet wenselijk is. Het verhardt onnodig de verhoudingen, het kan leiden tot een 'kramp' in het stemgedrag van de raadsleden van de coalitie en oppositieleden krijgen het gevoel dat hun inbreng er niet toe doet.

U wilt de coalitie daarom verbreden, maar niet teveel, want dat zou de oppositie 'verkleinen', wat ten koste zou gaan van het debat over de verschillende invalshoeken en keuzen. Er is daarom een vrij grote consensus onder u dat een coalitie zou moeten bestaan uit vijf partijen. Het feit dat het college dan uit vijf wethouders kan bestaan, versterkt deze opvatting.

In de gesprekken noemen de fracties desgevraagd verschillende mogelijke samenstellingen van een toekomstig college. Wij hebben ervoor gekozen in dit advies niet alle varianten te noemen, omdat een aantal varianten slechts één keer is genoemd, en daarmee de totstandkoming van een coalitie in die samenstelling niet realistisch is. Wij hechten eraan te zeggen dat dit geen waardeoordeel van de informateurs betreft. Een aantal varianten van coalitievorming was zeker begrijpelijk en van een creatieve onderbouwing voorzien. De fracties die deze suggesties hebben gedaan zijn prima in staat hun voorkeur zelf te verwoorden.

Wij beperken ons hier tot de meest geuite varianten van coalitievorming. In bijna alle gevallen wordt er gesproken over 'een motorblok' of 'een lokale lijn plus' waarin een coalitierol is toegedicht aan Stadsbelang, Democraten Gorinchem en de PvdA. Maar over de andere twee plekken van de beoogde coalitie wordt verschillend gedacht. In willekeurige volgorde worden voor die plaatsen CDA, VVD en D66 genoemd.

Aangezien genoemde fracties hebben uitgesproken richting elkaar geen blokkades vooraf op te leggen (en ook niet te verwachten), al deze fracties een stabiele coalitiepartner kunnen zijn en er aan de verschillende combinaties verschillende voordelen verbonden zijn, is het voor ons als informateurs niet eenvoudig om u daarin te adviseren.

Doorslaggevend in dit advies is daarom de opvatting van de drie fracties die bijna iedereen noemt als onderdeel van de beoogde coalitie, ofwel: Stadsbelang, Democraten Gorinchem en de PvdA. Zij hebben alle drie een voorkeur geuit voor CDA en D66. Zij maken allen overigens de kanttekening dat andere opties ook bespreekbaar zijn, maar dat hun voorkeur naar deze combinatie uitgaat. Wij raden de raad daarom aan om (tijdens de openbare bespreking van dit advies) de onderbouwing van deze keuze uit te wisselen en te bekrachtigen, juist omdat een andere keuze ook denkbaar is.

Met het voorgaande in gedachten, adviseren wij u een coalitie van de vijf genoemde partijen verder te verkennen. Wij herhalen dat dit voor ons een lastige keuze is, omdat een combinatie VVD-D66 of CDA-VVD andere kansen biedt, met eigen voordelen. Wij hopen en verwachten echter dat de nieuwe werkwijze die wij u adviseren, genoeg waarborgen biedt dat ook de kennis en kunde van de niet coalitiepartijen benut wordt voor het besturen van de stad.

## Bestuurscultuur

Alle fracties hebben in hun gesprekken met ons gedeeld dat zij een andere bestuurscultuur nastreven dan de afgelopen jaren gebruikelijk is geweest. Als uitingen van een nieuwe bestuurscultuur worden genoemd:

- Minder scherpe verhouding oppositie-coalitie. Ook inbreng van de oppositie dient serieus te worden gewogen.
- Een sterkere positie van de raad ‘aan de voorkant’ van beleids- en besluitvorming; resulterend in een minder dominante rol van het college van B&W op dit punt
- Een meer naar buiten gerichte cultuur vanuit de raad, richting bevolking, maatschappelijke organisaties, verenigingen en ondernemers. Meer aandacht voor nieuwe vormen van het betrekken van de samenleving.
- Debatteren gericht op de inhoud, niet op de persoon.

Goede voornemens op dit punt zijn noodzakelijk, maar over het algemeen niet voldoende om tot duurzame verandering te leiden. Vandaar dat het parallel gaat met acties die de nieuwe bestuurscultuur stimuleren en borgen. De keuze om een bredere coalitie te vormen en het coalitieakkoord te combineren met een raadsagenda zijn daar voorbeelden van.

Andere suggesties voor een dergelijk actieplan zijn:

- Opdracht geven aan de (politiek neutrale) agendacommissie en de gemeentelijke driehoek om hun inzet te stroomlijnen en te werken aan het positioneren van de raad aan de voorkant van beleidsvorming, bijvoorbeeld door thematische bijeenkomsten, werken met startnotities e.d.
- Het evalueren/herijken van de BOB-vergadercyclus de verschillende fases richting besluitvorming beter tot zijn recht te laten komen en de inbreng van de samenleving optimaal te faciliteren
- Het instellen van een raads werkgroep die gericht is op het monitoren van de kwaliteit en effectiviteit van het democratische proces in de raad en het doen van voorstellen om dit te verbeteren
- Het verzamelen van informatie over pogingen en experimenten door andere gemeenten met democratische vormen om de samenleving actiever te betrekken, en daar lering uit te trekken voor de gang van zaken in Gorinchem
- Het inschakelen van een externe persoon om feedback te geven op het functioneren van de raad en de raad te begeleiden bij de te zetten stappen
- Het inpassen van informele momenten voor de raad om elkaar te ontmoeten en de onderlinge relaties te versterken
- Etcetera

## Aanbeveling

Samenvattend komen wij tot het volgende advies, dat we hebben verwoord in een uitspraak van uw raad:

- De raad geeft opdracht aan de informateurs om met de afgevaardigden van de fracties uit de raad vorm te geven aan een coalitieakkoord in combinatie met een raadsagenda
- Betrek bij de raadsagenda alle fracties uit de raad (tenzij een fractie er zelf voor kiest dit niet te willen), betrek bij het coalitieakkoord de beoogde coalitiefracties

- Ga in de besprekingen uit van een beoogde coalitie bestaande uit Stadsbelang, Democraten Gorinchem, PvdA, D66 en CDA
- Agendeer in het vervolg van de formatiebesprekingen de vraag hoe de raad c.q. de coalitie de samenleving wil betrekken bij de totstandkoming van het coalitieakkoord en de raadsagenda
- Geef de acties betreffende de bestuurscultuur een prominente plek in de raadsagenda.

De informateurs zijn graag bereid om dit advies toe te lichten aan en in uw raad.

Beide informateurs zijn beschikbaar om de volgende fase van de informatie te begeleiden

Bert Blase en Wilfred Schultink

30-3-2022